

УДК 330.341.1
DOI 10.33111/sedu.2018.43.077.083

*Чухрасва Наталія Миколаївна**
*Миколайчик Ірина Іванівна***

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Анотація. У статті досліджено сутність поняття «інноваційний потенціал» підприємства у розумінні різних науковців та визначено основні наукові підходи до його трактування, а саме: ресурсний, потенційний і результативний. Представлено власний комбінований підхід до розуміння його сутності. Встановлено значення інноваційного потенціалу для розвитку конкурентоспроможності та ефективної діяльності підприємства в сучасних динамічних умовах господарювання.

Ключові слова: інновація, інноваційний потенціал, науковий підхід, ресурси, інноваційна діяльність.

Вступ. У час швидкого розвитку технологій, інтелектуалізації економіки та поглиблення глобалізаційних процесів розуміння сутності поняття «інноваційний потенціал» є важливим. Адже, високий рівень інноваційного потенціалу на підприємстві є свідченням його успішного та ефективного функціонування. Тому, вітчизняним підприємствам необхідно займатися пошуком способів розвитку та ефективного використання інноваційного потенціалу, аби не відставати від конкурентів. Це дасть змогу оновити роботу підприємства та підвищити рівень його конкурентоспроможності, за рахунок використання різноманітних нововведень та швидкого реагування на потреби ринку у нових товарах та послугах.

Питання формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємства висвітлювались у роботах зарубіжних вчених, таких як І. Ансофф, П. Друкер, Дж. Томпсон, С. Вінтер, К. Фрімен, П. Хайт, Й. Шумпетер та ін. Серед вітчизняних науковців дослідженнями в даному напрямку займалися науковці І.Т. Балабанова, В.А. Верба, Т. Гринько, С.М. Ілляшенко, Н.С. Краснокутська, Л.І. Федулова та ін.

Отже, проблеми дослідження інноваційного потенціалу підприємств є одними з першочергових у структурі економічних досліджень.

Постановка завдання. Дослідити сутність інноваційного потенціалу та з'ясувати значення інноваційного потенціалу на розвиток конкурентоспроможності та ефективної діяльності підприємства в сучасних динамічних умовах господарювання.

Результати. Повне володіння поняттям «інноваційний потенціал» дасть змогу суб'єктам господарювання об'єктивно оцінювати свої можливості, розробляти нові напрями інноваційної діяльності, формувати ефективну стратегію інноваційного розвитку.

Інноваційний потенціал — це поняття, яке складається з двох основних складових, а саме з «інновації» та «потенціалу».

Поняття «інновація» Й. Шумпетер розумів як використання нових комбінацій існуючих продуктивних сил для вирішення комерційних завдань.

«Потенціал» в економічній літературі розглядають як здатність господарюючого суб'єкта найефективніше реалізувати ту чи іншу функціональну задачу, максимально використовуючи наявні економічні ресурси [6].

Дослідженням поєднання цих двох понять, тобто сутності самого поняття «інноваційний потенціал підприємства», займалося широке коло науковців, проте постійний розвиток науки та техніки в сучасних умовах вимагають постійного дослідження та оновлення сутності цього поняття.

Розглянувши як сучасна економічна наука трактує поняття «інноваційний потенціал підприємства», можна сказати, що однозначної відповіді серед науковців немає. Існують різні підходи до тлумачення цього поняття (рис. 1), але переважають два підходи, де розглядають інноваційний потенціал з точки зору наявних ресурсів і можливостей їх використання.

Рис. 1. Методичні підходи до визначення поняття інноваційного потенціалу

Джерело: складено авторами.

Ресурсний підхід визначає інноваційний потенціал як сукупність певних ресурсів (матеріальних, інтелектуальних, інформаційних, науково-технічних, фінансових та ін.), які є необхідними для здійснення інноваційної діяльності. Ресурси є основою формування інноваційного потенціалу. Проте ресурси без їх поєднання із працею, здатністю, досвідом, мотивацією, кваліфікацією, технологією, енергією не здатні дати бажаний результат. З точки зору цього підходу ресурси є об'єктивною, а управлінські знання, технології, креативність — суб'єктивною складовою. Тільки ефективна взаємодія цих складових сприятиме досягненню інноваційної мети [6].

Однак ресурси є необхідною, але недостатньою умовою реалізації потенціалу підприємства. Маючи у своєму розпорядженні тільки ресурси не всі підприємства можуть в повній мірі реалізувати свій потенціал [13].

Іншим необхідним елементом інноваційного потенціалу є методи ефективного управління підприємством для реалізації своєї місії, а також системи цілей тактичного й стратегічного характеру.

Також варто враховувати те, що кожне підприємство є особливим, тому інноваційний потенціал підприємства необхідно досліджувати за стадіями інноваційного процесу кожного конкретного підприємства з погляду можливості задоволення суспільних і особистих потреб через створення нових зразків продукції, технології та ін.

Результатом вдалого поєднання всіх складових інноваційного потенціалу (фінансової, технологічно-виробничої, організаційно-управлінської, маркетингової, кадрової, інформаційної тощо), буде розроблення і впровадження продуктових, технологічних, управлінських, соціальних та інших типів інновацій, які здатні позитивно вплинути на діяльність підприємства.

Наведемо деякі сучасні дефініції поняття «інноваційний потенціал» у табл. 1.

Таблиця 1

СУЧАСНІ ДЕФІНІЦІ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Автор	Визначення
Закон України «Про інноваційну діяльність» [1]	сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки
Л.І. Федулова [9]	міра готовності організації виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети, тобто міра готовності до реалізації проекту чи програми інноваційних стратегічних змін
В.А. Верба, І.В. Новікова [2]	сукупність інноваційних ресурсів, що перебувають у взаємозв'язку, і чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання таких ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства у цілому
В.Г. Чабан [11]	наявні та приховані можливості залучення та використання ресурсів, спрямованих на сприйняття, впровадження нововведень, які можуть бути залучені для досягнення цілей економічних суб'єктів
О.В. Хмизова [9]	інтегральна сукупність взаємопов'язаних у певних соціально-економічних формах ресурсів, яка характеризує можливість (здатність) підприємства під дією зовнішніх і внутрішніх факторів створювати й ефективно впроваджувати інновації з метою досягнення інноваційних стратегічних змін, підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства
Є.П. Маскайкін [7]	сукупність виробничо-технологічного, трудового, фінансового, організаційно-управлінського і інтелектуального потенціалів
С.М. Ілляшенко [5]	частина економічного потенціалу, що забезпечує розвиток науки і техніки і впровадження їх досягнень в економіку, забезпечуючи тим самим зростання
М.С. Данько [3]	завершальна частина виробничого циклу і його реальні пропускні можливості, що істотно позначаються на кінцевому результаті
З.Є. Шершньова [12]	множина факторів і обставин, які потрібні для реалізації інноваційного процесу, основу становлять можливості, які має підприємство для здійснення інноваційної діяльності

Джерело: складено авторами.

Науковці В.А. Верба, І.В. Новікова, О.В. Хмизова використовували *ресурсний підхід* і розглядали інноваційний потенціал як сукупність певних ресурсів, які під дією певних зовнішніх і внутрішніх факторів здатні поєднуватись і підвищувати конкурентоспроможність підприємства.

Потенційний підхід використовували З.С. Шершньова, В.Г. Чабан, Л.І. Федулова, які трактували під інноваційним потенціалом міру готовності підприємства до інноваційної діяльності, тобто його наявні та приховані можливості залучення та використання ресурсів для реалізації проектів чи впровадження інноваційних стратегічних змін.

С.М. Ілляшенко, Є.П. Маскайкін розглядали інноваційний потенціал як сукупність потенціалів підприємства або певну частину економічного потенціалу (структурний підхід), що забезпечує впровадження досягнень науки і техніки в діяльність підприємства, забезпечуючи тим самим його зростання.

Результативний підхід у визначенні інноваційного потенціалу застосував М.С. Данько, який розумів під цим поняттям завершальну частину виробничого циклу, яка позначається на його кінцевому результаті, тобто таке поєднання ресурсів підприємства, яке забезпечує інноваційний розвиток підприємства.

На формування інноваційного потенціалу підприємства впливають крім внутрішніх, тобто ресурсів підприємства, певні зовнішні чинники, такі як: політико-правове середовище, економічне середовище, технологічне середовище, науково-технічне середовище, соціокультурне середовище, конкуренти. Проте зовнішні чинники не мають такого сильного впливу на інноваційний потенціал, як внутрішні. Але якщо керівництву вчасно не реагувати на певні зміни в зовнішньому середовищі, можна суттєво погіршити інноваційний потенціал підприємства [4].

Однак, вивчення інноваційного потенціалу як економічної категорії, що спирається на наявність і достатність ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності, не відображає спроможність підприємства створювати та впроваджувати нововведення. Тому, більш повне визначення категорії «інноваційний потенціал» має враховувати сприйнятливість організації до інновацій [8].

Отже, необхідно комплексно підходити до визначення поняття «інноваційний потенціал» і найобширніше розкривати його сутність.

Тому, якщо проаналізувати та підсумувати всі зазначені визначення різних авторів, можна сказати, спираючись на більш комбінований підхід, що інноваційний потенціал підприємства — це сукупність усіх ресурсів підприємства, які під дією певних внутрішніх і зовнішніх чинників, здатні поєднуватись і створювати інновації з метою впровадження їх у діяльність підприємства для підвищення його конкурентоспроможності та економічної ефективності.

Висновки. Розвиток підприємства, неможливий без постійного дослідження та виявлення нових тенденцій, які відбуваються в сутності поняття «інноваційний потенціал». Розглянувши дефініції поняття «інноваційний потенціал» можна сказати, що не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття. Адже, динамічний розвиток сучасної науки, технологій, економіки спричиняють зміни в розумінні функціонування сучасних підприємств, а отже і в сутності поняття «інноваційного потенціалу підприємства», який є важливою складовою його успішного існування. Тільки наявність достатнього рівня потенціалу підприємства дозволяє йому розробляти нові напрями інноваційної діяльності, формувати ефективну стратегію інноваційного розвитку, розробляти та реалізовувати нову продукцію, що в довгостроковій перспективі здатне вивести компанію на принципово новий рівень,

забезпечивши конкурентними перевагами та можливістю швидко пристосовуватись до динамічних змін зовнішнього середовища.

Література

1. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 4.07.2002 зі змінами, внесеними згідно із Законами від 16.10.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Верба В. А., Новикова І. В. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства // Проблеми науки. — 2003. — № 3. — С. 22-31.
3. Данько М. С. Інноваційний потенціал у промисловості України // Економіст. — 1999. — № 10. — С. 26-32.
4. Епіфанова І. Ю., Гладких Д. О. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та фактори впливу // Економіка і суспільство. — 2018. — Вип. 14. — С. 354-360. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/48.pdf.
5. Ілляшенко С. М. Менеджмент. Інновації: монографія. — Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. — 621 с.
6. Лисенко С. М., Моїсєєва Ю. Ю. Теоретичні та методичні підходи до визначення поняття «Інноваційний потенціал» // Інноваційна економіка. — 2013. — № 2. — С. 36-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_2_9.
7. Маскайкин Е. П., Арцер Т. В. Инновационный потенциал региона: сущность, структура, методика оценки и направления развития // Вестник ЮУрГУ. — 2009. — № 21. — С. 47—53.
8. Норіцина Н. І., Зельдін О. М. Методи діагностики та оцінки інноваційного потенціалу підприємства // Молодіжний економічний дайджест. — 2014. — № 1(1). — С. 127-130. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/med_2014_1\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/med_2014_1(1)_26)
9. Федулова Л. І., Колош М. О. Інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення результативності реструктуризації // Наукові праці МАУП. — 2007. — Вип. 3. — С. 48.
10. Хмизова О. В., Сисан О. М. Напрями розвитку інноваційного потенціалу підприємства // Наукові праці. Економіка. — 2016. — Т. 285. — № 273. — С. 83—88.
11. Чабан В. Г. Складова інноваційної інфраструктури: венчурний капітал // Фінанси України. — 2004. — № 4. — С. 35-40.
12. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. — К.: КНЕУ, 2004. — 699 с.
13. Шилова О. Ю., Чермошенцева Є. С. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2012. — № 1. — С. 220-227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2012_1_28.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnict». [The law on innovative activity]. № 40-IV vid 4.07.2002 Iz zminamy, vnecenymy zghidno iz Zakonamy vid 16.10.2012. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. [in Ukrainian].
2. Verba, V. A., and Novikova, I. V. «Metodychni rekomendatsii z otsinky innovatsiinoho potentsialu pidpriiemctva» [«Methodical recommendations on the evaluation of the innovative potential of the enterprise»]. *Problemy nauky*, 3 (2003): 22-31. [in Ukrainian].
3. Danko, M. S. «Innovatsiinyi potentsial u promyslovosti Ukrainy» [«The innovative potential of industry in Ukraine»]. *Ekonomist*, 10 (1999): 26-32. [in Ukrainian].
4. Epifanova, I. Yu., and Hladkykh, D. O. «Innovatsiinyi potentsial pidpriiemctva: cutnict, skladovi ta faktory vplyvu». [«The innovative potential of the enterprise: essence,

components and factors of impact»]. *Ekonomika i suspiľstvo*, 14 (2018): 354–360. http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/48.pdf. [in Ukrainian].

5. Illiashenko, S. M. *Menedzhment. Innovatsii: monohrafiia* [«Management. Innovations: monography»]. Sumy: TOV «Drukarskyi dim «Papi rus», 2010. [in Ukrainian].

6. Lysenko, S. M., and Moisieieva, Yu. Yu. «Teoretychni ta metodychni pidkhody do vyznachennia poniattia «Innovatsiinyi potentsial»». [«Theoretical and methodical approaches to the definition of the «innovative potential»». *Innovatsiina ekonomika*, 2 (2013): 36-39. http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_2_9. [in Ukrainian].

7. Maskaikyn, E. P., and Artser, T. V. «Ynnovatsyonnyi potentsyal rehyona: sushchnost, struktura, metodyka otsenky y napravleniia razvytyia» [«The innovative potential of the region: the essence, structure, methods of evaluation and directions of development»]. *Vestnyk YuUrHU*, 21 (2009): 47-53. [in Russian].

8. Noritsyna, N. I., and Zeldin, O. M. «Metody diahnoctyky ta otsinky innovatsiinoho potentsialu pidpriemctva». [«Methods of diagnosis and evaluation innovative potential of enterprises»]. *Molodizhnyi ekonomichnyi daidzhect*, 1(1) (2014): 127-130. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/med_2014_1\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/med_2014_1(1)_26). [in Ukrainian].

9. Fedulova, L. I., and Kolosh, M. O. «Innovatsiinyi potentsial pidpriemctva yak faktor zabezpechennia rezul'tatyvnocti rekruturyzatsii». [«The innovative potential of entrepreneurship as a factor ensuring the effectiveness of restructuring»]. *Naukovi pratsi MAUP*, 3 (2007): 48. [in Ukrainian].

10. Khmyzova, O. V., and Cysan, O. M. «Napriamy rozvytku innovatsiinoho potentsialu pidpriemctva». [«The directions of development of the innovative potential of the enterprise»]. *Naukovi pratsi. Ekonomika*, T. 285, no. 273 (2016): 83-88. [in Ukrainian].

11. Chaban, V. H. «Kkladova innovatsiinoi infrastrukturny: venchurnyi kapital» [«Component of the innovative infrastructure: venture capital»]. *Financy Ukrainy*, 4 (2014): 35–40. [in Ukrainian].

12. Shershnova, Z. Y. *Stratehichne upravlinna*. [Strategic management]. Kyiv: KNEU, 2004. [in Ukrainian].

13. Shylova, O. Y., and Chermoshentseva, Y. S. «Innovatsiinyi potentsial pidpriemctva: sutnist i mekhanizm upravlinnia». [«The innovative potential of the enterprise: the essence and mechanism of management»]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, 1 (2012): 220-227. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2012_1_28. [in Ukrainian].

ДЕФИНИЦИИ ПОНЯТИЯ «ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ»

Чухраева Наталья Николаевна,

канд. экон. наук., доцент кафедры экономики и
предпринимательства

ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Миколайчик Ирина Ивановна,

студентка ГВУЗ «Киевский национальный экономический
университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. В статье исследована сущность понятия «инновационный потенциал» предприятия в понимании различных ученых и определены основные научные подходы к его трактовке, а именно: ресурсный, потенциальный и результативный. Представлены собственный комбинированный

подход к пониманию его сущности. Установлено значение инновационного потенциала для развития конкурентоспособности и эффективной деятельности предприятия в современных динамичных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: инновация, инновационный потенциал, научный подход, ресурсы, инновационная деятельность.

DEFINITIONS CONCEPT OF THE INNOVATIVE POTENTIAL

Natalia M. Chukhraieva

PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Economics and
Entrepreneurship
Kyiv National Economic University named
after Vadym Getman

Iryna I. Mykolaichyk, student

Kyiv National Economic University named
after Vadym Getman

Abstract. The high level of innovation potential of the enterprise is evidence of its successful and efficient functioning. Enterprises need to look for the ways of the development and effective use of the innovative potential. The aim of the article is to investigate the essence of innovative potential and to find out the value of innovative potential for the development of competitiveness and effective activity of the enterprise in the modern dynamic economic conditions. The different theoretical and methodical approaches to the interpretation of the concept of the innovative potential are identified in this article. The basic scientific approaches to its interpretation are defined, namely: resourceful, potential and effective. On the ground of the research proposed an own approach to understanding the essence of the innovative potential. The innovative potential is a set of all resources of the enterprise, which, under the influence of certain internal and external factors, can combine and create innovations with the purpose of their introduction into the activity of the enterprise in order to increase its competitiveness and economic efficiency. The availability of a high level of the innovative potential allows to develop a new directions of the innovation activity and implement a new products at the enterprise.

Keywords: innovation, innovative potential, scientific approach, resources, innovation activity.

Стаття надійшла до редакції 9.11.2018